

Mestertyven

Elias Tønnesen

*Av: Randi Hjemlestad Rostrup
illustrert av Kåre Sandvand*

Denne artikkelen er skrevet av Randi Hjemlestad som særoppgave på gymnaset. I et brev fra Anen Arli datert 29.10.74 skriver han til dr. Knut Sand Bakken i Flekkefjord blant annet: «Datter til distriktslege Thorvald Hjemlestad, Randi Hjemlestad, har skrevet en historisk sær-oppgave om mestertyven Elias Tønnesen. Den er på 16 tettskrevne sider. Den er godt skrevet av en 19 år gammel artianer. Hun har fått sine opplysninger av folk som kjente Elias Tønnesen svært godt.»

/Red./

Elias Tønnesen ble født på Aamodt i Kvinesdal 4. januar 1888. Hans foreldre var Tønnes Emanuel Tønnesen og Andrea Severine Kristiansdotter. Hans far var fra Gyland, mens hans mor kom fra en av de beste slektene i Kvinesdal. De hadde tilsammen 7 barn, derav et udøpt pikebarn født 1890. Elias andre søsken var Theodor Emil (1876), Kristian Andreas (1878), Ole Johan (1885), Teodine Amalie (1879) og Elise Martilde (1884).

Hans bror, Ole Johan, slo som Elias også inn på forbryterbanen. To av hans søstre endte som tøser i Kristiansand, de hadde et lite hus på Lundsida. Hans søster Amalie tjente hos forpakteren i Kvinesdal omkring år 1900. Alle hadde til felles at de hadde et godt utseende, og de fløt nok ikke så lite på det.

Elias viste seg tidlig kvikk og livlig. Skøyerstreker laget han både i hjemmet og på skolen hvor han forøvrig viste seg særdeles flink og lærenem. Hans skolelærer i Kvinesdal var Anen Tjørnholm, som også var kirkesanger der. Hos kameratene stod Elias høyt, og han var alltid den som spilte første fiolin blant dem.

Foreldrene hadde meget dårlig økonomi. Hans far eide ikke engang huset de bodde i. Kort før 1900 kom han i økonomiske vanskeligheter for alvor. Trolig begikk han underslag. Garden ble overtatt av R.S.Sirnes & Co, Flekkefjord, og den ble siden solgt til Tønnes Hansson Dunsæ, som på den tid hadde landhandel på Feda, vel 1.7 mil fra Kvinesdal.

I folketellingen av 1900 er familien overhodet ikke nevnt. Antagelig flyttet de til Gyland etter at garden ble solgt.

Lensmennene i Kvinesdal har heller ikke dokumenter som kan fortelle om familien Tønnesen, fordi arkivet brant opp under den store brannen på Liknes i 1932. I 1950-60 årene brant flere dokumenter opp som var lagret på et verksted tilhørende I.G. Konsmo. Disse kunne sikkert hatt mye å fortelle.

Da Elias vokste opp, svermet ikke småguttene for detektivhistorier, men holdt seg mest til sine indianerfortellinger. Elias for sin del, kastet sin elsk på de store mestertyvene Ole Høyland og Gjest Bårdsen, som i hans øyne var helter. Beretningene om deres livsførsel hadde en merkelig tiltrekning på ham.

Boken om Gjest Bårdsen var ellers meget populær i Kvinesdal - som i det ganske land. Folk i Kvinesdal brukte den side om side med tekstboken.

Ole Høyland og Gjest Bårdsens raffinerte innbrudd, deres geniale utbrudd fra selv de sterkeste fengsler, deres vandring i mark og eng, i by og bygd, til lands og til vanns, deres mange fiff når det ble vill jakt på dem, deres muntre kameratsliv og romantiske kjærlighetshistorier - alt dette stod for Elias i eventyrets magiske glans. Han ønsket at han kunne føre et slikt broket, vekslende og spennende liv som dem; bli en Ole Høyland, men vel og merke i overenstemmelse med tidens krav.

Nå var det mer kompliserte fengselsinnretninger, politiet hadde telegraf og telefon til rådighet; man foretok oppmålinger av forbryternes hender og føtter, og fotograferte dem. Det skulle derfor nå langt større klokhet, sluhet og oppfinnsomhet til for å spille en rolle som en av disse mestertyvene. Etter Elias mening måtte en mann få dessto større ære ved å kunne heve seg til en slik høyde i våre tider.

En som delte hans interesser i denne retning, var hans over to år eldre bror, Ole Johan, som ellers var av en temmelig treg natur.

Elias ble satt i bødkerlære. Han viste seg flink nok, men han fartet ute på gauketurer og annen moro, og likte å danse og spille kort. Alle de romaner han kunne komme over leste han.

Femten år gammel var han fullt utdannet til svenn, men så hadde han også grundig tapt lysten til håndverket. Han ville heller føre et fritt, ubundet liv i stadig moro. Midlene var han allerede begynt å skaffe ved lommetyverier.

Sitt første virkelige tyveri gjorde han i 1903. Han stjal 50-60 klokker i Arendal.

På den tiden holdt man på å bygge veien over Kvinesheia. På hjemturen fra Arendal gikk Elias inn til Johansen på Rødlund; like oppe i åsen over dalen. Johansen var oppsynsmann for veibyggingen. Elias var sulten, og han bad derfor om mat. Det fikk han, - Han var jo kvindøl, - en av dem.

Før han forlot familien, gav kona i huset ham to kroner. Hun syntes synd på ham. Elias tok da opp ei klokke som han gav til kona. Så fór han videre. Et år senere ble han tatt i Stavanger. Da hadde han ennå igjen to klokker han ikke hadde fått solgt.

Elias søkte ikke omgang med den verste berme. Han holdt seg til polerte svindlere og bondefangere. Hos dem lærte han seg en viss distingvert opptreden og flotte manerer, noe som kom ham til god hjelp senere i livet. Han hadde et tiltalende ansikt som bar et drag av gemyttlighet. Han hadde blå, levende øyne og lysebrunt hår. Av naturen var han gitt et bedårende vesen som inntok både menn og kvinner, liksom han la an på å kle seg flott. Han likte seg ikke lenge på et sted av gangen, men forela sin virksomhet fra den ene byen til den andre.

Det som bidro til å skaffe ham venner overalt, var at han var snill og godhjertet og delte sine penger med de fattige.

Knapt 16 år gammel var han dypt forelsket i den vakre Oline Pettersen, hotelljomfru i Stavanger. Hun gjengjeldte fullt ut hans følelser. Men hun ble ham en kostbar kjæreste. Hennes store fordringer hadde han vanskelig for å tilfredstille.

Det var vel nærmest for hennes skyld at han planla innbrudd hos manufakturhandler Gråby.

En natt kløv Elias over gjerdet, kom inn i gården, skar et lite stykke ut av en rute med sin glassmesterdiamant, stakk en lang, krokert spiker inn, fikk opp haspen og åpnet vinduet,

krøp inn i en gang og kom seg så inn i selve butikken ved hjelp av en falsk nøkkel han hadde skaffet seg. I skuffen fant han noe overhundre kroner. Han tok også med seg endel varer.

Så fór han tilbake til hotellet, og der levde han i herlighet og glede noen dager. Men akk - et silkesjal som han hadde gitt Oline, røpte ham. Han ble arrestert og ved undersøkelser fant man tyvegods hos ham noe som ytterligere beviste at han var innbruddstyven.

Andre saker man fant hos ham, røpte ham som utøver av andre tyverier, såvel her som i Kristiansandsdistriktet.

Denne sekstenårs gutten som så stod for retten, skulle altså være en temmelig durkdreven tyv. Elias avgav en oppriktig tilståelse, og like oppriktig var hans anger over å ha båret seg så uklokt av med tyvekostene.

Han ble nå straffet med fengsel fra 30. oktober 1904 til 11. februar 1905. Da slapp han ut, oppfylt av de beste forsetter om å begynne et nytt og klokere tyveriliv.

Nå nøt han i fullt monn sin frihet. I denne tiden stiftet han et verdifullt bekjentskap med den rutinerte innbruddstyv og skapsprenger Jørgensen. Han lærte Elias at man ikke skulle bryte seg inn for å hente en liten eller tvilsom gevinst. Man skulle slå seg på noe stort, og helst kaste øynene på pengeskap. De kan vel ikke brytes opp, men såre enkelt sprenges med dynamitt. Og Jørgensen underviste den lærevillige Elias i bruken av dette sprengstoffet.

Men han kom allikevel ikke til å benytte seg av det under denne frihetsperioden. Han gjorde innbrudd i Tvedestrand, Arendal og Lillesand. Han ble arrestert i sistnevnte by 29. mai 1905. Ved Sands Forhørsrett ble han dømt til fengsel i 9 måneder.

Fem måneder satt Elias i fengsel. Hans oppførsel var eksemplarisk. For presten hyklet han bot og bedring, og man fant å kunne løslate ham på prøve. «Nå skal det da stå sin prøve om jeg ikke kan gjøre et riktig mesterkupp», mumlet Elias for seg selv da han gikk ut av Botsfengslets port og ut i det glade, larmende Kristiania. Han kastet seg straks ut i svir og jubel.

Etter at han hadde skaffet seg penger i hovedstaden ved et mindre innbrudd, fikk han den idéen at han ville gå til sjøs. Han hadde sannsynligvis den baktanken at han skulle slå seg ned i en eller annen utenlandsk storby og operere der i stor stil. Han fór med en kullskøyte til Dublin.

Han ble allikevel ikke lenger på sjøen enn i tre måneder. Da dukket han igjen opp på sitt fødested, Kvinesdal.

I den nærmeste tiden ble det foretatt en rekke frekke innbrudd der og i nærliggende byer.

I Haugesund viste det seg en morgen at det var gjort innbrudd i et emigrantkontor. Et pengeskap var blitt sprengt med dynamitt og noen hundre kroner var tatt.

24. oktober 1906 ble han anholdt i Haugesund og transportert til Stavanger Kretsfengsel, siktet for en rekke tyverier.

På forhør opptrådte Elias nå på en helt annen måte enn før. Han var ikke lenger den angrende synderen.

«Jeg er sosialist», sa han, «og fører krig mot samfunnet, mot kapitalistene som er forbrytere. Dette fører jeg krig mot, og det er bare rett av meg. Jeg legger an på å utjevne forskjellen mellom de rike og de fattige ved å ta fra de første og gi til de siste.»

Vel en måned satt Elias her og ventet på sin dom.

Sent en kveld kom fangevokteren gjennom fengselsgangen. Da hørte han en sterk stønning fra den cellen hvor Elias ble holdt. Fangevokteren låste opp og gikk inn til ham. På brisken lå Elias kritthvit i ansiktet. Øynene var lukket, og han pustet og stønnet. «Hvordan er det med deg Elias?» spurte fangevokteren og bøyd seg over ham.

Da grep pløstelig Elias ham i strupen, kastet ham i gulvet, slengte seg over ham, stappet et tørkle i munnen hans og med en rent utrolig kraft fikk han bakbundet fangevokteren med en snor han hadde visst å skaffe seg. Så bant han bena til fangevokteren, forlot cellen der nøkkelen med nøkkelnippet stod i, tok ut dette og gikk så gjennom gangen.

Inne i en uopptatt celle fant han en konstabelfrakk og en hjelm hengende. Han tok på seg dette, låste seg ut av bakdøren, fant porten åpen og gikk rolig ut i gaten og nedover den. På torvet møtte han politimesteren. Han gjorde forbigående honnør for ham uten at han ante uråd.

I en utkant av Stavanger bodde en fattig enke som het Mari Skau. Hun hadde syv barn som sultet.

For halvannen måned siden, da det var aller verst for henne, var Elias kommet til henne som en frelsende engel med 20 kroner. Det grep henne dypt da hun senere hørte at Elias var blitt satt fast. Nå visste hun ikke sin arme råd for utkommet igjen.

Barna skrek høyt av sult, og hun gikk blant dem for å trøste dem. Det var imidlertid forgjeves. Da gikk døren opp og Mari skvatt opp ved synet av en konstabel. Hun trodde straks at han var kommet for å arrestere henne. Men så lød en kjent stemme: «Her er jeg, Mari, og her er mat til barna dine.» «Å du store himmel, er det deg, Elias!» ropte hun i overstrømmende glede.

Elias hadde brutt seg inn i en bakerbutikk. Der hadde han forsynt seg med brødvarer og penger. Han lå der på loftet om natten og neste dag. Så dro han av sted i mørkningen, iført klær som Mari hadde skaffet ham.

Ni dager etter ble Elias pågrepet i Egersund og transportert tilbake til Stavanger. Stavanger Meddomsrett dømte ham til ett års fengsel og han ble innsatt på Botsfengslet. Derfra ble han igjen løslatt 17. januar 1908.

En tid etter ble det gjort innbrudd hos kjøpmann Halse i Trondhjem. Et pengeskap var blitt sprengt, og ca. 800 kroner var tatt bort. Man gjettet på Elias, og ham var det også.

Utpå sommeren ble det gjort et lignende innbrudd i et dampskips-selskapskontor i Bergen. Der var også pengeskapet blitt sprengt. Det ble også gjort innbrudd på en jernbanestasjon. På alle tre stedene ble andre innbrudd gjort og betydelige pengesummer ble stjålet. Disse innbruddene satte gemyttene i kok, men i Bergens utkanter og forsteder levde lystige individer og muntre kvinner et jublende liv, som i Gjest Bårdsens dager.

En ny Gjest var oppstått i Elias, eller «Profeten Elias» som han ble kalt. Dette navnet på grunn av hans forkynnelse av den selvlagede sosialismen og krigen mot kapitalismen. I den vakre, muntre, elegante og fine Elias så alle hans tilhengere overmennesket.

Nå forela han sin virksomhet østover mot Skienstrakten.

Underveis traff han sin eldre bror Ole Johan, som også hadde vært straffet for tyveri. Han var stolt av Elias, og han bestemte seg til å gå i kompaniskap med ham.

En natt kom brødrene temmelig utsultet til Berntsens landhandel i Østre Halsen. Elias gjorde et lite skår i en dynamittpatron, slik at den tok om nøkkelen i døren, og kunne dreie den rundt. Så tente han lunta.

Patronen eksploderte med et brak, og døren var oppe. Elias tok nøkkelen ut og la den på gulvet. Dette skjedde for at ingen skulle finne på å gjette på ham. Han var nemlig den eneste her i landet som brukte metoden med en patron.

Inne i butikken gjorde de et rikt bytte av penger, mat og drikkevarer.

Neste natt kom turen til post-åpneriet. Der stjal de 700 kroner i bankobrev og kontanter. Ole Johan var stolt av sin bror.

Allerede natten etter fór de til Rystrand jernbanestasjon. For å komme inn der, skar Elias ut to dørlåser. Pengeskapet fikk han brukket opp. Han torde ikke bruke dynamitt, for folk sov i samme etasje. Byttet var 150 kroner og en del frimerker.

Tidlig neste morgen tok de toget til Drammen. Ved en bistasjon merket en telegrafarbeider at den ene av brødrene mistet en del frimerker da han tok pengepungen sin. Frimerkene stakk han raskt til seg igjen.

Telegrafarbeideren festet seg ikke særlig ved det før han neste dag i Porsgrunn hørte om innbruddet på Rystrand. Da fortalte han det til politiet, og så ble Drammens politi underrettet pr. telefon.

Oppdagelsesbetjent Børresen begav seg straks ut på jakt. Ved ellevetiden om kvelden traff han på to mistenkelige karer på Hotell Royal. De hadde satt til livs atskillige sterke drinker, og var nokså animerte.

Børresen arresterte dem og førte dem til stasjonen, der det ved ransaking viste seg at de var i besittelse av kr. 235,76. Politiet tok vare på pengene. De to mistenkelige karene oppgav å hete Persen og Hansen fra Kristiansand. Dermed ble de satt i cellen for natten.

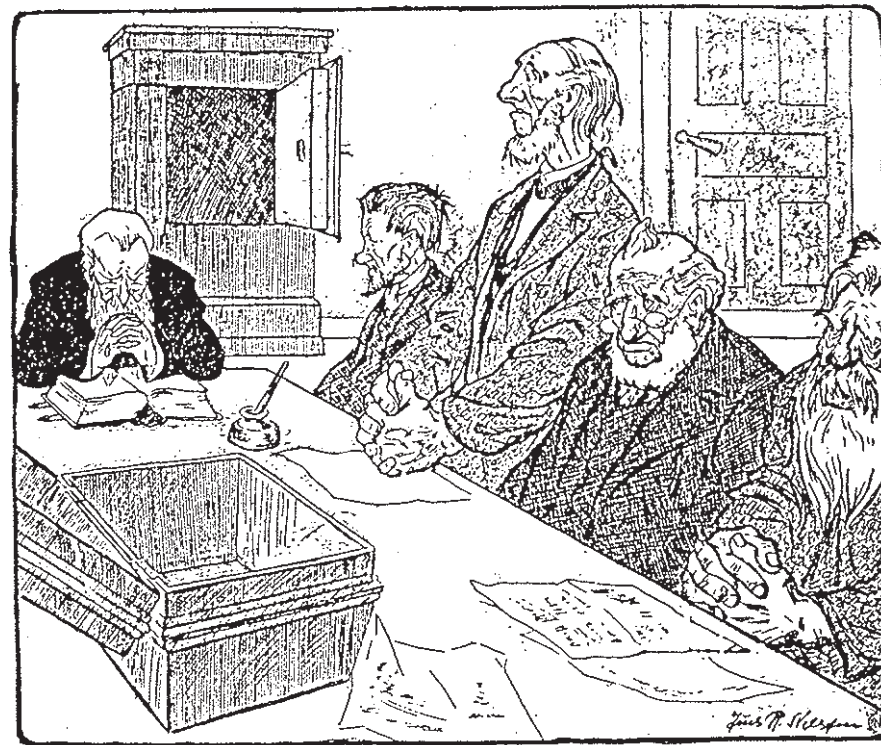
Neste morgen ble de hentet til forhør i den indre vaktstuen på politikkammeret. Her var tilfeldigvis bare en politifunksjonær til stede, og da denne et øyeblikk gikk inn neste værelse, så arrestantene sitt snitt til like godt å forsvinne ut bakveien.

En tid etter ble det opplyst at mennene med frimerkene og den store pengesummen var Elias og hans bror.

Snart etter forsvant brødrene fra denne trakten. I oktober ble det gjort innbrudd på Solviken stasjon i Bergen. Pengeskapet var blitt brutt opp. Byttet var 600 kroner i kontanter og 300 kroner i frimerker. Mistanken falt på Elias, som man visste nylig var kommet til Bergen.

Dette foregikk i et værelse i et losjhus i Bergen i oktober samme år.

Her var et lite selskap samlet. Det var en munter, eldre Madam Pram, hennes vakre, syttenårige datter, Elvira, og to herrer. Den ene var Elias. Han gikk her under pseudonymet Pollard. Den andre var hans venn Otto Fjeld, en seks år eldre mann med et brutalt ansikt. Han var forholdsvis ny på forbryterbanen.

Direksjonsmøte i Andebu Sparebank:

- Kassen er tom, men Gud skje takk er det ikke Tønnesen som har tatt den. (Hvepsen)

Elias var kledd etter siste mote, riktig en dandy å se på. Han underholdt Elvira med en fin og slepen konversasjon. Han var med et slag blitt dødelig forelsket i denne deilige unggiken.

Elvira var anarkistinne med liv og sjel, og hun og Elias stemte vel overens i betraktninger. Talene deres gnistret begeistret av bomber og granater, og det så ut som de var helt fortaapt i hverandre. Otto satt i en stillferdig samtale med Elviras mor.

Champagne og cognac fløt glødende gjennom blodet på dem alle.

I samtalens løp kom Elvira plutselig inn på den berømte Elias Tønnesen. Hun snakket med begeistring om ham. Til slutt sa hun: «Å, han skulle jeg ha lyst til å se!» Otto brast i latter. «Her ser De ham, frøken Elvira,» svarte Elias og rakte hånden ut mot henne. «Jovisst er det Profeten Elias,» lo Otto. «Å, du store min,» jublet Elvira. Med et strålende smil rakte hun mestertyven hånden.

Samtalen rundt bordet ble svært belivet, og tiden fór av gårde.

Det var langt over midnatt da Madam Pram trakk seg tilbake. Da Otto sovnet ved bordet, benyttet Elias anledningen til å erklære sin kjærlighet med glødende ord. Hennes svar lød fort og greit: «Jeg liker deg godt, men mannfolk er ustadige, og jeg vil ikke svare deg nå. Men om du ikke glemmer meg, så møt meg i Kristiania 17. mai neste år. - Da fyller jeg 18 år. Spør meg om det samme da, så skal jeg svare deg.» «Jeg skal komme. - Komme og treffe deg 17. mai.» svarte mestertyven i en bestemt tone.

En måned senere, 25. november 1908, ble Elias arrestert i Bergen. På forhørene tilsto han å ha gjort innbruddene hos kjøpmann Halse og på Rystrand, hos landhandleren og på poståpneriet, men nektet de fleste av dem i Bergen.

17. januar 1909 ble han transportert til Skien, og deretter innsatt i Botsfengselet.

Elias bevarte sitt gode humør under arrestasjonen og hele fengselsoppholdet.

Vinteren gikk sin lange, tunge gang, men da det begynte å våres, våknet frihetslysten hos mestertyven. Han tenkte med het lengsel på Elvira og 17. mai.

I begynnelsen av mars hørte Elias en kveld en mystisk banking i veggen fra nabocellen. Forbrytere har, sôm kjent, seg i mellom et telegrafspråk. Ved banking med visse mellomrom kan de gjøre seg forståelige for hverandre.

Hvem kan skildre Elias glede da han gjennom bankespråket fikk vite at det var hans gode venn Otto som oppholdt seg der inne?

Nå ble det avtalt mellom dem at de skulle bryte ut av fengselet i fellesskap. I de følgende netter foregikk telegraferingen regelmessig og livlig mellom de to vennene. Hver av dem begynte å gjøre sine forberedelser.

Otto hadde stående en høvlebank inne hos seg om dagen, og arbeidet da ved den. Han tok bort en krok fra høvlebanken, og brukte den om natten til å bore et hull i muren ved siden av låsen til celledøren. Muren var her 6-8 tommer tykk.

Hans plan var å stikke hånden ut gjennom hullet, og på den måten få opp låsen. Når dette var gjort, skulle han gå til Elias celle. Elias gjorde også istand alt til flukt. Av endel materiale og hengekøyen hadde han laget et klatretau, og hadde ødelagt cellenes ringeapparat. Dette var gjort for å sikre seg i tilfelle han skulle bli oppdaget av fengselets fangevokter.

Men like før de to forbryterene skulle gå til verket, ble nattevakten - som akkurat var blitt ansatt på grunn av det store belegget i Kretsfengselet, oppmerksom på bankingen deres.

Ved undersøkelser fant man nå ut hvor nær de to hadde vært ved å unnsnippe. De ble dømt til 10 dagers fengsel på vann og brød med hardt natteleie for rømningsforsøket. Nå ble de også anbrakt så langt fra hverandre at de ikke kunne oppnå noen telegrafforbindelse.

Da Elias ble ført over til den nye cellen, sa han til fengevokteren med et lunt smil: «Jeg skal nå bli fri til 17. mai allikevel, jeg.»

Etter de to fangenenes mislykte rømningsforsøk, hadde inspektøren fått respekt for dem, noe som ble bevist av den forsiktighetsregel de gjorde, nemlig å ta fra dem gangklærne om kvelden og først la dem få dem igjen neste morgen.

Elias hadde ikke mistet motet. Han var bestemt på at han skulle bryte seg ut innen midten av mai. Det store spørsmålet var hvordan dette skulle skje. Han tenkte på det dag og natt.

En kveld han hadde lagt seg og trukket teppet over seg, lå han som vanlig og grublet på hvordan flukten skulle skje.

Da kom det for ham hvor helt annerledes lett Ole Høyland og Gjest Bårdsen hadde hatt for å finne en utvei under lignende omstendigheter: Vaktmesterens kone eller datter brakte inn mat til dem, og kvinner lar seg lett påvirke. Men fangevokteren brakte maten inn til Elias gjennom en luke i døren. Dessuten var han avskåret fra all forbindelse med uteverdenen.

Ingen kunne stikke til ham verktøy eller redskap i smug. Undersøkelsene i cellene var hyppige og skarpe.

Han lå lenge og grublet før han endelig sovnet. Han drømte om Elvira Pram. Hun stod vidunderlig deilig for ham, og sa med et henrivende smil: «Elias - husk på 17. mai.» Så forsvant hun.

Dette stod for ham i tankene da han våknet i grålysningen. Han utbrøt ergerlig: «Var det ikke for disse moderne innretningene, så skulle jeg nok klare denne biffen også. Hvor pokker skal man få redskap fra?». Han lot blikket fare speidende om tak og vegger, og helt vilkårlig stanset det ved luftventilen. «Flott jern til å brette og bryte med,» mumlet han, «bare en kunne få det løs!»

Han fór opp av køyen og stilte seg opp i den. Lang som han var, lyktes det ham å nå opp til ventilen med hendene. Han grep om risten og forsøkte å skrue den av. Nei, det lot seg ikke gjøre. Så brøt han med begge hendene. Men risten stod imot alle anstrengelser.

«Jeg gir meg ikke - jeg skal ha den løs!» skrek han, og tok igjen fatt. Han brøt så svetten sprang frem på pannen. Nå kjente han at den løsnet litt. «Det får være nok for denne gang,» sa han. Dermed la han seg ned i køyen igjen. «Nå vet jeg i alle fall hva jeg har å holde meg til!»

Halvannen time etter kom fangevokteren med klærne hans. Dagen gikk sin vante gang, og det ble kveld og natt.

En dyp stillhet hvilte over fengselet. Elias lå i køyen sin og ventet på det første morgengryet for å slå et slag for friheten sin.

Ute var det vår med fuglesang i skogen, og sjøen lå isfri og åpen. Mat skulle det ikke skorte på. Kanskje kunne han også se utvei til å komme seg ut av landet.

Men han ville ikke begynne et nytt og bedre liv andre steder. Nei, han ville fortsette med å åpne pengeskap, men drive forretningen i en mer europeisk stil, og da i forhold der hans evner kom bedre til sin rett.

Men Otto måtte han ha med seg. Han så på det som sin plikt, selv om han visste at det ville falle lettere for ham å klare seg alene når han ble ettersøkt av politiet som jaget vilt. På den andre siden var det koselig å ha en kamerat og selskapsbror å dele sjebne med.

Da endelig dagslyset trengte gjennom gittervinduet og inn til Elias, var han med et sprang ute av køya, gikk over gulvet, og strakte frem de muskuløse armene sine som en bryterkjempe foran en match.

Han sto igjen i køya i full høyde, og med hendene på rista begynte han å bryte. Nå brøt han på som aldri før med hele sin unge voldsomme kraft, som nå så ut til å vokse til det umenneskelige. Risten løsnet mer og mer. Elias hang seg med hendene opp i den og tok føttene ut av køyen. Det lød et klirrende smell. I samme øyeblikk stod Elias smilende på gulvet med jernristen i hånden.

«Disse deilige, moderne innretningene!» jublet han. Han så på risten med strålende øyne. En skulle tro det var en millionskatt han holdt i hendene sine.

Så gikk han løs på matluka. Ved oppbydelse av all sin kraft, lyktes det ham å bryte lemmen opp på en liten stund.

Nå stakk han armen ut av denne og følte seg for med hånden. Det hang to hengelåser. Elias grep med hånden om den som hang øverst. Han vred hengelåsen rundt med kjempekraft. Bøylen sprang istykker på den ene siden, og Elias trakk den ut av krampen.

Så kom turen til den andre låsen. Den kostet ham enda mer anstrengelse, for den hang så lavt at han måtte trekke armen ut av matluka helt til armhulen for å kunne håndtere den.

Et fort smell - så trakk han låsen ut av krampen. Øyeblikket etter slo han opp døren. Han gikk ut i celledøren og lyttet. Det var stille som i graven. Etter alt å dømme kunne klokken neppe være fem ennå. Elias visste at Ottos celle var på den andre siden av gangen, like overfor hans egen. Men da han tenkte seg at en forandring muligens kunne ha funnet sted, gikk han bort til døren og trommet på den.

Straks etter hørte han en lett støy innenfor. Skritt nærmet seg døren. Nå trommet han Marseillaisens takt. «Elias!» lød Ottos dype stemme innenfor. «Ja, det er meg. Vent nå bare.»

Og han brøt den ene hengelåsen etter den andre av krampen. Nå åpnet han døren og gikk inn til sin venn, som smilende rakte ham hånden. «Du er en pokkers kar, Elias!» utbrøt han. «Hvordan i all verden har du kunnet klare dette?»

«Ved hjelp av de prektige innretningene som heter ventil og matluka, og som ikke fantes i fengslene hvor Ole Høyland ble holdt.»

Han fortalte nå om hvordan han hadde fått opp celledøren sin. «Nå gjelder det bare å komme pent ut av denne triste bygningen,» tilføyde han til slutt.

«Men vi er jo nakne som Adam i Paradis, og slik kan vi da ikke flykte.» «Nei, det er akkurat knuten ved saken. Forresten trenger vi også fangevokterens nøkkelknippe. Derfor er det bare å vente til han kommer med klærne våre.» «Det er det bannsatte, for ved denne tiden vil vaktmesteren og de andre folkene være på benene.»

«Ja, dessverre!» «Derfor vil det bli uhyre vanskelig å kunne klare den biffen, kamerat?» «Helt sikkert, men så blir det mye mer spennende, og det er nettopp slik farefull spenning jeg lengter etter. Og så er det én ting som jeg setter min lit til, og som skal hjelpe oss gjennom det verste.» «Hva er det, Elias?» «Jo, jeg vet det,» svarte Elias med et energisk smil, «at jo høyere vanskelighetene tårner seg opp omkring meg, desto sterkere vokser mine evner; min oppfinnsomhet, handlekraft og styrke. Da føler jeg meg nesten i stand til å gjøre det umulige.»

«Jeg er nå bare en smågutt mot deg, Elias, og kan ikke hamle opp med deg på noen måte. Men å flykte ved høylys dag har sine store betenkeligheter. Tenk hvor ulykkelig, Elias, om vi skulle bli ført tilbake hit før kvellden.»

«Nå, da ville jeg si: *Og har jeg enn seilet min skute på grunn, Så var det dog deilig å fare.*» Otto rystet mørkt på hodet.

«Vær ikke så mismodig, kjære venn,» sa Elias og slo ham på skulderen. «Alt avhenger bare av å overrumple og beseire fangevokteren. Han ser meg ikke ut til å ha tolv manns styrke. Han er ikke beredt på angrepet vårt, og han må ikke ha noen anelse om hva som venter ham før vi kaster oss over ham som to ville bikkjer. Men vi må ikke gjøre ham noen skade.»

Vi har ennå en snau time på oss. Nå må vi tenke nøye på alle muligheter og legge slagplan. Vi må ha full greie på hvordan vi skal bære oss ad for å slippe ut herfra, og hva vi skal gjøre når vi kommer ut i det fri.»

Etter at de hadde diskutert saken frem og tilbake en god stund, gikk de to fangene ut i gangen og krøp bak en trapp. Den måtte fangevokteren passere før han kom ned og merket at de to celledørene var brutt opp.

Tiden sneglet seg av gårde. Elias forsøkte å korte den ned ved å fortelle skrøner. Langt om lenge lød fengselsklokken, som rev fangene ut av søvnen. «Nå gjelder det å spenne musklene,» sa Elias.

Ved halvsyv-tiden ble en dør slått opp, og fangevokter Næss kom gående gjennom gangen. Han bar på de to fangenes dagtøy og raslet med nøkkelknippet sitt. Da han var like ved trappen, kastet Elias og Otto seg over ham.

Den ene grep ham i strupen, mens den andre tok et tak bakfra over begge armene hans. Det var ikke rart at Næss mistet fatningen ved det plutselige og helt uante overfallet.

**Tønnessen
grepet i Sverige.**
Göteborg 27. desember.
Elias Tønnessen er blitt grepet i
Ed i Sverige, hvor han hoppet av et
tog i fart. Han forslo seg i hodet.

Stortyven Elias Tønnessen rømt.
Befrir kameraten Otto Fjeld,
overmannen tre fengsels'
og stjeler nøkler

ELIAS TØNNESSEN
— en ny folkehelt.
Fantastisk rømming fra
Møllergaten 19.
Gjennom to gulv og en halv meters
steinmur.

4/12. Elias Tønnessen, som på 9 år
har sittet 7 1/2 år i fengsel for tyv-
eri, er rømt igjen, og like eventyr-
lig som noen Ole Høyland eller en
Gjest Bårdsen.

Utrolig bedrift i Skiens kretsfengsel i natt!
En hel del mennesker er ute for å lete etter de to
forbrytere. En mils vei utenfor Sandefjord har man

Nå forsøkte de å trekke ham inn i Ottos celle. Der kunne de lett bringe ham til taushet. Dette lyktes ikke for dem, for Næss kjempet sterkt imot. Han var en svært sterk mann.

Under kampen fikk han stukket nøkkelknippet sitt i lommen og trukket kolla. Men de to fangene holdt ham, så han fikk ikke bruke den.

Otto forsøkte å få tak i den avrevne hengelåsen. Han ville slå med den. Han ble imidlertid hindret i det av fangevokteren. Midt i kampens hete skrek Næss om hjelp, men det lot ikke til at noen hadde hørt det. Fangene byttes om å holde ham fast, mens de kledde på seg etter tur.

Kampen hadde vart i nesten ti minutter før fangene fikk tak i nøkkelknippet og trukket fangevokteren ned i kjelleren.

«Skynd deg, bind ham med tauet her!» ropte Elias, kjempende for å få fangevokteren under seg. «Nå skal jeg - » I det samme lød det skritt nede i gangen. De to rømlingene satte på sprang mot en utgangsdør fra kjelleren.

Men fangevokteren var øyeblikkelig etter. Før de fikk tid til å låse opp denne døren, hadde han presset dem opp i et hjørne ved siden av den. Da kom vaktmesteren inn, fulgt av en politimann. De hadde hørt fangevokterens rop. Næss ropte til dem at nøklene var tatt fra ham. Da verken vaktmesteren eller politimannen gjorde mine til å gjøre noe, bad fangevokteren dem å hente noe å slå med.

Vaktmesteren sprang da etter en øks, men idet han ville gi Elias et slag, rammet han armen til fangevokteren, slik at denne ble satt ut av spill.

Elias slapp nå fri. Han satte forbi vaktmesteren og politimannen opp trappen, og Otto fulgte etter. Fangevokteren hadde imens bedt om å få låne vaktmesterens nøkler. Han ville låse seg ut av kjellerdøren og stanse flyktningene ved porten. Men vaktmesteren forsøkte selv å låse seg ut. Dessverre tok han feil nøkkel i farten..

Da politimannen og fangevokteren kom opp den veien som rømlingene hadde tatt, fant de fengslets dører åpne. Fuglene var fløyet.

Det var lørdag 8. mai at Elias og Otto brøt ut av fengselet. De var bafohodet. Trøye og støvler hadde de ikke. I strøpelesten løp de nedover gaten, og var så heldige at de ikke møtte et menneske i den delen av byen de måtte passere.

Den feberaktige iveren etter å komme bort overgikk alt annet. De kjente ikke hvordan brostenene skar i føttene.

Allikevel hadde Elias øynene med seg. Midt under farten bøyde han seg ned og tok opp en halvfull fyrstikk-eske. Den retningen de skulle følge, hadde Elias stukket opp i forveien. De sprang over en vid, frossen mark og inn i en stor skog. Først da de var kommet inn i tykningen, stanset Elias, og plutselig satte han i en hjertelig latter.

«Hva ler du av?» spurte hans ledsager mutt. «Av fangevokteren. Han så ganske morsom ut da vaktmesteren dro til ham i armen med øksen. Hahaha!» «Jeg synes ikke det er noen grunn til å more seg nå,» gren Otto, «for vi fikk ikke med alle klærne som beregnet.»

«Det er akkurat det interessante, at tingene utvikler seg mot vår beregning,» smilte Elias. «Gikk vi enn glipp av trøyer, luer og støvler, og kom i glefsen på Næss, så var det også imot hans beregning at vaktmesteren skulle gi ham et slag som fikk ham til å slippe oss. Friskt mot, kamerat. Vi skal nok skaffe oss klær igjen. Nå drar vi inn i svarte skogen. Vi må ha et godt forsprang før den ville jakten begynner.»

Så bar det fremover. Over den frosne jorda, over stener, trerøtter som flenget strømpene opp og skar inn i føttene. Månen lyste på dem. Vårens fugler kvitret, og de to rømlingenes maver begynte å knurre etter mat.

Men de fikk nok nøye seg med kaldt vann denne dagen. Med en fortvilet utholdenhet fortsatte de marsjen like til middag. Da krøp de inn i et tett orekratt. Meningen var å få seg litt søvn. Noen herlig søvn fikk de allikevel ikke, for de ble plaget både av sult og kulde i sine lette antrekk. Men Elias var like munter for det. I mørkningen kravlet de seg opp og drog videre. Terrenget var uveisomt. Føttene deres blødde av de spisse, skarpe stenene de måtte trå på, og ytterst langsomt bar det fremover gjennom den mest uveisomme del av Gjerpendalen.

Klokken var nærmere 23 da de kom ut av skogen. En liten gård lå fremfor dem. Det lyste fra to av vinduene i stueetasjen.

«Det er for tidlig,» hvisket Elias til Otto. «Vi må vente til lysene blir slukket.» «Bare vi kunne krype inn et eller annet sted,» sa den andre. Han var dånferdig av tretthet.

«Der ute i marken ligger en løe. Vi forsøker oss på den.» De listet seg bort til løen, fant porten til låvebroen åpen, og gikk inn der.

Nå krøp de ned i høyet og dekket seg helt med det. «Vi kan sove i tre timer, men heller ikke mer,» sa Elias. Snart sov de begge. Gården de var kommet til het Skogsrød.

De hadde sovet i nøyaktig tre timer, da Elias skvatt opp, som vekket av et vekkerur. «Opp, gutt!» sa han til kameraten. «Nå må vi skaffe oss noe å leve av.» Men da de kom ut, merket de til sin skuffelse at det fremdeles lyste på gården. Her måtte det holdes gilde!

«Ikke noe for oss å gjøre her,» sa Elias. «Videre til neste gård. Den kan ikke være langt unna.» De gikk over marken i en bue om gården. Så kom de ned på veien, som de fulgte. De var litt styrket av søvnen, men elendig sårbente. Sulten sugde i dem, og de frøs veldig i den sprengkalde vårnatten.

Etter en halv times vandring nådde de frem til en annen gård, Øvrum. Der var alt mørkt og stille. Her slo Elias hull på en vindusrute. Etter å ha ventet litt og overbevist seg om at ingen var våknet ved det, stakk han hånden inn, fikk haspen opp, åpnet vinduet og steg inn, mens Otto ventet utenfor. Han tente en fyrstikk og så seg om. Han befant seg i et kjøkken.

På bordet sto et svært fat med rødgrøt og en kurv med egg. Men da han ville åpne skapet, fant han det avlåst.

Da han gikk bort og gløttet på døren, hørte han en kone bysse et barn innenfor, og han trakk seg skyndsomt tilbake. I all hast stakk han til seg en bordkniv, gikk så bort og langet ut rødgrøtsfatet og eggekurven til kameraten, og kom selv etter.

De søkte opp i skogsbrynet, hvor de glupske kastet seg over rødgrøten, og øste den i seg med nevene.

Etterpå sa Elias: «Sant og si føler jeg litt samvittighetsnag for denne rødgrøten.» «Pytt,» blåste Otto, «hadde du ikke mer på samvittigheten enn denne rødgrøten, så» «Nå, jeg tenker på barna, som vil savne rødgrøten til middag i morgen. Det er jo søndag.»

Etter å ha drukket noen rå egg, drog de videre. Ikke lenge etter kom de til gården Nygaard.

Her brøt Elias seg inn på denne måten: Han kom inn i et avlåst kammer, men byttet var her bare et skjørt, et sjal og en lue.

Otto svøpte seg inn i sjalet og tok luen på hodet, mens Elias trakk skjørtet over hodet og bandt det rundt halsen. I disse maleriske kostymene fortsatte rømlingene sin vandring inntil dagslys.

Fra Skien og Porsgrunn var politimannskaper rykket ut etter dem. Lensmannen i Gjerpen fikk snart melding om innbruddene på de to gårdene. Han rykket ut med noen og tyve mann, og de undersøkte skogen oppover fra innbruddstedet, men uten resultat.

Ca. halvannen mil fra Skogsrød ligger bygden Nystrand, ikke langt fra sjøen. Hit kom de to rømlingene utpå søndagsnatten, og her brøt Elias og Otto seg inn på Fredheims Landhandleri. Metoden var den vanlige Elias brukte. De forsynte seg rikelig med brød, smør, ost, hermetikk, vin, sigarer, og alt som godt var. De fikk til og med med seg søndagsnummeret av «Aftenposten», som lå på disken.

Oppe i skogskanten holdt de et belivet måltid, og med særlig fornøyelse leste de en artikkel i «Aftenposten» med overskriften; «Den dristige rømmingen. Drastiske enkelheter. På jakt etter stortyven. Intet sikkert spor ennå.»

«Hahaha,» lo Elias. «Nå er vi kommet høyt på strå, Otto. Er det ikke deilig å bli så berømt?»

Fra Nystrand forsvant alle spor av rømlingene for etterfølgerene, som skjønte at de hadde søkt skjult et sted for å hvile seg etter strabasene. Men nå skulle Elias sluhet og oppfinnsomhet komme til å stå sin prøve.

Alt disponibelt politi på strekningen Porsgrunn, Brevik, Eidanger og Larvik var på jakt etter ham og hans kamerat. Bygdefolk opptrådte også som politi. De var under ledelse av distriktenes lensmenn. Via telefon var samtlige gårder varslet om straks å sette seg i bevegelse hvis de så noe mistenkelig.

Bøndene satte dobbelt lås på dørene sine for å unngå besøk av den farlige stortyven, og der det fantes våpen, ble de holdt i beredskap. Blant folk var spenningen stadig stigende.

Tirsdagsnatten skar rømlingene over skogen til vestsiden av Porsgrunn. Der stjal de en pram. Med den rodde de over til Frier. Prammen ble her byttet med en seilbåt, som de seilte med til Nevlunghavn, og herfra videre over Brunlanes til Larvik.

Ved nitiden om kvelden onsdag 12. mai steg de i land i Larvik. Ganske rolig gikk de over broen. Først senere på kvelden ble det utstilt vakt på broen. Herfra fortsatte flyktningene på veien direkte til Sandefjord.

Under denne ferden ble de lagt merke til av flere personer både til lands og til vanns, men ingen av dem fikk truffet politimenn til å arrestere dem.

De kom til Sandefjord utpå natten og brøt seg inn hos en slakter. Her stjal de endel pølser. Et pengeskap ble båret ut i gården og brutt opp, men de fant bare noen småpenger. Etterpå krøp de i sjul og holdt pølsegilde.

Neste natt fant de nye støvler hos kjøpmann Børresen. I en annen butikk rigget de seg fra topp til tå med dress, hatter og vinterfrakker.

Nå så de ut som velstandsfolk, og Elias bestemte seg for å gå til Stokke. Året før hadde han nemlig gravd ned en stor pengesum der, og denne ville han nå hente.

Det var egentlig her i Sandefjord at den planmessige jakt på forbryterne begynte. Her var samlet politimenn fra de omliggende byene, en del frivillige mannskaper og 15 skoleelever fra Håøyen, ialt ca. 50 mann.

Lensmann, politi, soldater og blodhunder på jakt etter Elias Tønnesen. (Hvepsen)

Samme natt som de to rømlingene kledde seg opp, kom en del av dette mannskapet kjørende fra Stokke til Sandefjord. Ved en sving på veien får de øye på et par mistenkelige karer på ca. 25 meters avstand. Karer forsøkte å stikke av.

Politiet sprang ut av vognen og satte etter dem. Da de så at de var forfulgt, kastet de av vinterfrakkene. Så løp de alt hva remmer og tøy kunne holde inn i skogen. Der forsvant de sporløst i mørket.

Forfølgerene måtte oppgi jakten som håpløs. I lommen på den ene vinterfrakken lå det en sigarkasse og 9 øre.

Nå ble den villeste jakt satt igang av politiet.

14. mai ved åttetiden om morgenen, hadde politiet omringet en skogstrekning ved Østerøyen, hvor rømlingene oppholdt seg, og var nå sikre på å knipe dem.

Oppe på en høyde stod Elias og iakttok forfølgernes bevegelser. Han signaliserte til Otto, som befant seg et stykke nedenfor.

En stund etter så en av politimennene fra Sandefjord at Otto løp over slettene ved Freberg nedenfor Haraldsrød og sluttet seg til Elias.

Sammen løp de som reinsdyr over vidden, og klarte å bryte gjennom politiringen. Deres forfølgere mistet sporet.

Neste spor ble funnet i åsene omkring Råstad Stasjon. Her satte forfølgerene, som nå hadde fått ytterligere hjelp av rekrutter fra Håøyen og av politi fra Tønsberg, alt inn på å gripe dem, og det ble satt igang en klappjakt.

Tyvne ble drevet ut på en stor landtunge. Båteierne omkring var varslet om å passe på båtene sine, slik at tyvene ikke skulle unnsnippe til sjøs. De fleste avisene meddelte leserene sine at innen midnatt ville tyvene være arrestert. Men i siste øyeblikk gjorde Elias den genistrek sammen med Otto å bryte gjennom politiringen og unnsnippe, så man mistet ethvert spor av ham.

Først 12 timer etter fikk man nyss om at rømlingene allikevel hadde skaffet seg båt og var stukket til sjøs. Politiet sendte en motorbåt etter dem, men da var Elias og Otto forlengst i sikkerhet.

17. mai kom med en strålende sol over det flaggsmykkede Kristiania. I mørkningen kunne man se en rødskjegget sjømann komme ut av et lavt hus i forstaden Vaterland. Han gikk over broen og frem gjennom gatene til en bygning hvor det ble holdt dans.

Sjømannen betalte entréen og gikk inn i salen. Han satte seg ned og så på de dansende. Snart la han merke til en ung, sorthåret skjønnhet som lot til å være ballets dronning, og som alle kappes om å danse med.

Da en kavaler hadde ført henne tilbake etter en dans og satt seg ved siden av henne, gikk sjømannen bort og bukket for henne. «Nei takk,» svarte den vakre piken.

Nå bøyde sjømannen seg ned mot henne og hvisket noe i øret hennes. Øynene hennes strålte opp, og hun rødmet. Hun reiste seg og fulgte sjømannen ut, og det lød i det samme en rasende knurring etter dem. De gikk dit sjømannen hadde kommet fra. Her førte han henne ut en mørk gang, banket på og ropte: «Profet!»

Døren ble åpnet av en kjekk, ung mann, og den vakre unge piken kastet seg lidenskapelig i armene hans. «Elvira, Elvira!» jublet Elias gledestrålende.

«Nå får du ja uten å spørre om det,» sa sjømannen, som ingen andre var enn Otto. «Sannelig har du gjort deg fortjent til en slik deilig 17. mai, Elias.»

Og en vidunderlig 17. mainatt fikk selvfølgelig mestertyven og hans vakre elskede. Gifte seg gjorde Elias aldri. Han likte å være fri og ta alt som det kom.

Friheten beholdt han ikke så lenge. Før julen 1909 ble han igjen arrestert for en hel rekke innbrudd. Han ble nå dømt til 3½ års fengsel, og Botsfengselet ble hans oppholdssted i tiden fremover. Alle hans fluktforsøk mislyktes, og først sommeren 1913 var han fri mann igjen.

Han åpnet et pengeskap på Gulskogen Stasjon, og ble arrestert i begynnelsen av november samme år. Han ble innsatt i kretsfengselet i Kristiania, nærmere bestemt Møllergata 19.

Han gjorde flere forsøk på å flykte. Siste gangen fortalte han at han hadde gjemt byttet sitt, ca. 2.000 kroner, oppe i Bragernesåsen ved Drammen.

Da han ble ført opp dit for å peke ut stedet hvor pengene var gravd ned, gjorde han et forgjeves forsøk på å unnsnippe. Naturligvis viste han ikke stedet hvor pengene lå skjult. Det var han nok for klok til. De skulle gjemmes og has i reserve når frihetens time slo. Men at de var gjemt i nærheten var neppe tvilsomt.

Ansvar er noe enhver frykter, og politiet i Drammen var i så måte ikke bedre enn andre mennesker. De turde ikke beholde den celebre utbryteren i Drammens Kretsfengsel, for de følte seg overbevist om at der ville Elias spasere rett gjennom veggen.

De anmodet derfor myndighetene i Kristiania om å ta vare på mannen inntil lagmannsretten hadde behandlet hans sak i januar. De håpet vel at han da ville bli satt inn i en moderne, pansret sikkerhetskjeller av samme type som Christiania Sparebank nettopp nyinnredet.

Først flere dager etter at Elias var innsatt i sin sementerte celle i Kristiania, gav nervøsiteten seg noe hos det oppskremte Drammenspolitiet.

Gudskjelov: Nå var de da i alle fall uten ansvar. De pustet lettet ut, etter rang og tur. «Dei hadde gjort ka gjerast skulle; dei hadde gjort si plikt.»

Nå var det blitt fengselsdirektør Sagelke-Thraps' oppgave å våke over den berømte mannen. Om han mottok æresvervet med glede eller ikke, skal vi la være usagt. Redd eller nervøs kunne han ikke være. I sin tid lot han sitt skuespill «Fossen» oppføre på et virkelig teater.

Som en mann gikk han til sin oppgave. Før den celebre gjestens ankomst, lot han en celle bli pusset opp av andre ufrivillige gjester under ledelse av en av fengselets tre faste arbeidsformenn. Alt som kunne tenkes å muliggjøre et fluktforsøk, ble fjernet.

Da alt var klart, inspiserte vaktmesteren, Johansen, og fant det såre godt. Det var ikke noe å feste seg ved. Bare en liten skruer som håndkledet hang på, stod igjen. Et normalt menneske tenker ikke på at det også kan ha sin nytte iblant for et menneske å ha en skruer løs!

Han hadde selv ingen, Johansen, og fryktet ikke det ukjente. Hva han ikke fant på å kunne feste seg ved, kunne jo aldri oppfattes av en alminnelig arrestants hjerne. Alt i orden, meldte Johansen, - og Elias flyttet inn.

Den som innbilte seg at Elias satt her og meditererte, eller i anger og ruelse over det svære synderegisteret politiet og statsadvokaten nå holdt på å gjøre opp, måtte kjenne den gode Elias dårlig. En natt laget han det største sensasjonsnummer i Kristiania Kretsfengsels historie.

Man hadde virkelig gjort regning med alt. - Unntatt nettopp Elias' geni. Det ble bestemt, og gudskjelov overholdt, at lyset i Elias' celle skulle brenne hele natten. Til alle tider skulle skarpe øyne kunne vokte over denne øvrighetens flyktige skatt. Hvert kvarter skulle man titte inn til Elias gjennom gluggen i celledøren. Den hellige grav synes vel forvart.

Hva Elias har tenkt om alt dette oppstyret, vet vi ikke. At han har ledd, kanskje stille og for seg selv, men allikevel muntert og hjertelig av all denne offisielle, faste vaktsonnet, er ikke utenkelig.

Når han har hvilt, har han gledet seg som et barn til den dag overraskelsen skulle komme. Og som den skøyer han er, har han sikkert smilt til sine voktere og spilt forbauset over all deres forsiktighet.

I stillhet har han arbeidet. Den lille skruen som håndklede hang på, ble hans verktøy. Det var en gåte lenge for pressen hva han hadde benyttet, for fengselets folk nektet å gi journalistene denne opplysningen. Trolig skammet de seg over sin uforsiktighet.

Inne i kroken av cellen, ved samme vegg som døren, og uten å kunne ses utenfra, har han ved hjelp av denne lille skruen slitt seg gjennom to gulv-planker og halvveis gjennom en tredje. Veggene var sementerte, så det nyttet ikke å forsøke dem. Men gulvet var av tre.

Under hver celle er det et stort hulrom, som tjener den dobbelte oppgave å hindre lyd fra å trenge gjennom fra celle til celle - for å hindre telegrafering fangene i mellom - og for å gi plass til sentraloppvarmingens varmeledninger.

Etter et glimrende utført arbeid, har Elias fått boret seg gjennom disse gulvplankene. Så løftet han dem opp. Adgangen til hulrommet lå dermed åpen for ham.

Å komme seg ned til dette rommet og krype fram til yttermuren, var for Elias et øyeblikks sak. Så skrapte han kalken løs mellom mursteinene, og tok dem ut en etter en til hullet ble stort nok. Muren var halvannen meter tykk.

Lakenet i sengen sin rev han opp i strimler og tvinnet det til et rep som han kunne fire seg ned med. Han festet det i åpningen med en slags dregg som han hadde laget av trepinner fra det sparsomme inventaret i cellen. Dette redskapet kan en fremdeles se i Kriminalmuseet.

Ved hjelp av det improviserte tauet firte han seg ned, spaserte over fengselsgården, og gikk inn en dør som ledet til vaktmesteren. Elias fortsatte ikke inn i dennes leilighet, men gikk like ut på gaten gjennom ytterdøren. Enklere kunne det ikke ha gått for seg. Politiet hadde vakt både i første og andre etasjen, men lykken sto ham bi.

Først om morgenen ble flukten oppdaget, og politiet satte seg øyeblikkelig i bevegelse. Man kjente jo så vel til hvem som var Elias' venner. - De var mange. Men han var som sunket i jorden. Rømningen vakte stor oppsikt, og politiet og fengselet måtte for-døye atskillige forsmadelige ord. Folk i byen nynet på en vise der det blant annet heter:

*«Og politiet iler, Beichmann biler
rundt i by'n og leter etter spor.
- Men Elias hviler ut og smiler
for han syns komedien er stor!»*

La meg med en gang få nevne at det finnes flere versjoner av historien om hvordan Elias kom seg ut av fengselet. Jeg har imidlertid funnet denne historien som mest sannsynlig.

Etter flukten trodde man at Elias allerede samme natt hadde reist til Drammen med bil. Han ville vel finne igjen de pengene han hadde etterlatt. Det ble sett på som sannsynlig at han hadde fått tak i pengene, og politiet holdt et særlig godt øye med Drammen og omegn.

Ekspedisjonssjef Woxen i fengselsstyret avla visitt på åstedet samme morgen som flukten hadde funnet sted. Inntil videre fikk fengselsdirektør Sagelke-Thrap skylden.

I 1909 greide en fange å flykte gjennom elevatorsjakten. Hvis man unntar dette tilfellet, var det 20 år siden noen hadde brutt seg ut fra «nr. 19». Elias holdt seg aldri lenge på ett og samme sted. Den gangen for 20 år siden var det en velkjent tyv som hette «Reka» som greide å flykte. Han kom ut på taket av mellombygningen, og var frekk nok til å gå ut gjennom hovedporten, tvers gjennom forhallen.

Elias' flukt fra fengselet vakte naturlig nok stor oppsikt. Det syntes som om alle næret stor beundring for denne forunderlige forbyteren.

Hvordan var så situasjonen dagen etter. - Den dagen da hele landet lette etter den forsvunne, og en trodde å ha sett ham alle steder?

Elias var igjen dagens helt og avisenes beste stoffkilde. Bilde og signalment av ham figurerte på første-

sidene til alle avisene, og alle de tidligere rømningene og dristige forbrytelsene hans ble gjenoppfrisket. Selv holdt han seg beskjedent i bakgrunnen og hvilte på sine laurbær, i allefall den første tiden.

Folk trodde å ha sett ham alle steder, og telegrammene strømmet inn til avisredaksjonene. Det gikk så langt at en begynte å tro han var en allestederværende mann! Fra Asker, fra Bekkelaget, fra Hamar, ja selv fra Moss fikk en meldinger om at man hadde sett Elias. Men på ingen av disse stedene ville folk gripe ham.

I andre byer og bygder var en derimot heldigere ifølge meldingene. Han ble på ett og samme tidspunkt arrestert i København, på Lillestrøm, og i Hølen. Fem minutter senere ble han sett på Røros, i Sandvika, i Larvik, på Fremnesfergen og på Voss. To timer senere skulle han være vel forvart i arresten på Notodden. Slik kunne en fortsette i det uendelige.

Jeg har likevel lyst til å nevne at Elias ble sett i Vestre Gausdal ved Lillehammer dagen etter flukten. Han satt visstnok på en stabbestein og leste «Paradesongen», mens han skulte opp til Aulestad. En avismann kom forbi. Elias spurte frekt om han hadde sett Erling Bjørnson. - Saken ble meldt til politiet, men da den ene betjenten var sykemeldt og de andre var opptatt med juleslaktning, kunne en ikke vente noen arrestasjon før neste dag eller i allefall senere.

Hvordan nå alt var, begynte det etter en tid å komme inn meldinger om innbrudd og skapsprengninger. De bar preg av Elias.

Etter disse meldingene å dømme var han på veg østover, trolig med Sverige som mål.

En tidlig søndags morgen etter at snøen var kommet, la stasjonsmesteren på grensestasjonen Mon i Sverige merke til en fremmedkar som satt i stasjonens venteværelse.

Det som gjorde at stasjonsmesteren festet seg ved ham, var nærmest at hans noe uflidde ytre harmonerte så dårlig med duften av den fine sigaren han røykte. Ja, sigaren duftet så herremessig at stasjonsmesteren fant ut at den neppe kunne være ærlig oppnådd. Mannen spurte på svensk når første tog til Gøteborg gikk. Han fikk beskjed om det, tente en ny sigar, og fortsatte å vente.

Svenskene hadde også lest om Elias' flukt og hans tidligere bedrifter. Stasjonsmesteren hadde sett bildet av ham i avisene. Nå sammenlignet han det etter hukommelsen med den mannen som satt der så uforstyrrelig og røykte. Han kom til det resultatet at dette ikke kunne være noen annen enn den ettersøkte norske stortyven. Dermed ringte han til kronolensmannen i Ed.

Mannen hadde imens kjøpt billett til Gøteborg og var gått på toget. Da toget stoppet på Ed, steg kronolensmannen på sammen med sin betjent. De gikk gjennom hele toget og mønstret omhyggelig alle de reisende. De fant snart en mann som svarte til det signalementet stasjonsmesteren hadde oppgitt.

Mannen satt i en kupé fordypet i en avis og røykte en fin sigar. Han var tilsynelatende helt uberørt av det

granskende blikket som hvilte på ham. Lensmannen gikk videre etter en stund. Til betjenten sa han at «nå var dette en person som burde varit hektat, men det var inte als Elias Tønnesen.» Dermed forlot de to lovens håndhevere toget.

Elias hadde vært alt annet enn uberørt av besøket i kupéen. Han var med en gang klar over at det var lensmannen han hadde for seg. Men han hadde ikke hørt lensmannens bemerkning til betjenten. Han trodde derfor at de ville komme igjen og arrestere ham når det var mer beleilig. Elias vågde ikke å titte etter lensmannen, og han hadde derfor heller ikke sett at de to politimennene hadde forlatt toget.

Han var sikker på at lensmannen fulgte med toget, og han bestemte seg for å hoppe av mens toget var i fart mellom to stasjoner. Mens toget kjørte med svimlende fart bortover den båhuslenske sletten, foretok han sitt dødssprang. For ham ble det imidlertid ikke noe dødssprang. - For en mindre spennig kar ville det utvilsomt ha blitt det.

Uheldigvis hadde konduktøren sett ham. Toget skulle ikke stoppe ved neste stasjon, men konduktøren skrev hva han hadde sett på en lapp og ba om at lensmannen måtte bli varslet. Lappen kastet han slik at stasjonens telegrafist fikk tak i den. Kronolensmannen ble igjen ringt opp.

Det var ikke vanskelig for lensmannen å finne stedet der mannen var hoppet av, for det var falt nysnø, og det var tydelige spor.

Han hadde bare å følge det, og han behøvde ikke gå så langt heller. - Elias krekte seg frem på en forstuet ankel han hadde pådratt seg da han hoppet fra toget.

Han gikk på vegen da han plutselig hørte dombjeller et stykke bak seg. Han visste ikke hvem det kunne være. For alt han visste kunne det jo være folk som var på jakt etter ham. En spreking var han, og med et hopp var han over den høye brøytekanalen. Han gjemte seg under ei gran.

Kanen kom kjørende og Elias trodde selvfølgelig at den ville kjøre videre. Men det gjorde den ikke. Kanen stoppet, og kronolensmannen steg av med et gevær i hendene. Elias ble kalt frem fra grana.

Han undret seg over hvordan han ble oppdaget. Det hadde seg slik at han hadde kommet borti granleggen da han kasta seg ned. Snøen som hadde ligget på grenene, drysset fint ned. Været ellers var stille og kaldt.

Elias overga seg rolig til lensmannen, som nå virkelig måtte medgi at det var den beryktede Elias Tønnesen han hadde for seg. Det bar til lensmannsarresten på Ed, og dermed var det slutt på Elias' karriere.

Trass i fadesen på toget var lensmannen stolt over at han hadde fanget en så berømt person. Han behandlet Elias godt, ga ham både mat og drikke.

Ankelen hans ble banda-sjert. Men samtidig satte han en solid vakt over ham i arresten. En kunne jo aldri vite....

Neste dag skulle Elias sendes til Gøteborg for å vente på utleveringsbeslutning etter krav fra de norske myndighetene. Det var ingen pass-tvang den gangen. Den som ville, kunne reise fra Norge til Sverige, ja over hele Europa, uten pass eller visum. Elias hadde ikke forbrutt seg mot svensk lov på noen måte. Han kunne derfor ganske enkelt ikke utvises og sendes tilbake over grensen. Det måtte skje ved diplomatiske forhandlinger, og det var for å vente på disse formalia at Elias måtte til Gøteborg.

Da lensmannen skulle følge med Elias til Gøteborg om morgenen, tok han ham inn på kontoret sitt og ga ham mat. Lensmannen skulle nødvendigvis ha tak i noe i skapet sitt, men hadde glemt nøkkelen og kunne ikke få det opp. «Kan inte Ni, Tønnesen, hjälpa mig att få upp skåpet,» sa han.

Joda, Elias gikk bort til skapet. Han studerte låsen et øyeblikk og ba om å få en tykk ståltråd og en tang. Det fikk han, og i en fart laget han en dirk og åpnet skapet. Lensmannen var like forbauset over hvor dårlig lås han hadde, som over fangens sakkunnskap på dette området.

Det tok flere måneder før utleveringsbeslutningen var tatt. Endelig kom det beskjed fra kriminalpolitiet om at det var i orden, og at Elias kunne hentes på Mon sasjon en bestemt dag. Dagen før dette skulle skje, ble Osloedektivene Fridtjof Knutsen og Oskar Bøe innkalt til kriminalsjefen. de fikk i oppdrag å foreta transporten.

- Men det skulle være en hemmelighet, fortalte sjefen. Han ville ikke at avisene skulle få snusen i det. Han mente det hadde vært laget nok sensasjon om denne Elias Tønnesen. Det var blitt ordnet slik at at toget stoppet på Nordstrand, og der skulle Bøe, Knutsen og Elias gå av. En betjent skulle møte opp med bil, og fangen skulle kjøres direkte til krets-fengselet.

De svenske politifolkene kom til Mon med Elias tidlig på dagen. Han var forsvarlig lenket. Toget de kom med gikk ikke videre, og de norske politifolkene måtte vente i fire timer på toget sitt. Det var ingen kafé og ingen andre steder å oppholde seg enn i venteværelset på stasjonen. Det var ikke noe behagelig sted å sitte med en mann i lenker.

Stasjonsmesteren viste dem inn i sin private leilighet, hvor de fikk et solid måltid med øl og dram. Elias' glass ble også skjenket i, men han avslø. «Jeg er avholdsmann,» sa han.

På reisen opp til Oslo var Elias til å begynne med taus og tverr. Men etterhvert tødde han litt opp og fortalte en del om seg selv. Han var en god forteller, men ga ikke inntrykk av å være glad i å fortelle om seg selv. Han var derimot slett ikke uvillig til å fortelle om sine meritter når folk han kjente og hadde tillit til, ba ham om det. På denne reisen fortalte han at han hadde gått skogsveien inn i Sverige fordi han trodde folk ikke sfapp over grensen uten at de hadde papirene i orden. Også på det området var han atskillig forut for sin tid.

På Nordstrand ble de møtt av betjenten med bil, og reisen inn til Oslo foregikk ubemerket.

Elias ble satt inn igjen i den samme cellen han hadde rømt fra. Men nå var den forsterket med jernplater under gulvet og andre steder, og den var i det hele tatt gjort så solid at det ville være umulig å bryte seg ut. Den ble kalt «sikkerhetscellen». Senere huset den mange mordere og andre spesielt farlige forbrytere som satt der mens de ventet på sin skjebne.

Saken kom opp 17. mars 1914 i Drammen. Elias ble dømt for tre innbrudd, og domstolen reagerte strengt overfor hans forbrytelser. Straffen ble fem års fengsel og dessuten inntil 15 års sikring. Det var første gang ubestemt straff ble brukt i Norge.

Da Elias kom ut av rettslokalet etter å ha fått sin dom, ble han møtt med hurrarop fra folk på gaten.

Han ble overført til Akershus Landsfengsel. Stadig mottok han haur med brev fra velvillige mennesker. De fleste av dem inneholdt formaninger. Gaver fikk han også mens han var der, bl.a. 56**bibler!**

Under sikringen ble han visstnok sinnsyk. Man brakte ham derfor til kriminalasylet i Trondheim. Dit kom han i sykebære. Kriminalfange Ludvig Wang fikk i oppdrag å pleie ham. Elias var i en elendig forfatning, og det sto om livet. Etter 17 måneders pleie kom han til hektene igjen. Direktør Widerøe skal ha sagt til ham: «Du kan takke Wang for at du lever. Det er ham som har gjort deg god.»

Elias var plagsom under sin sykdom, og når han var i ulage drev han det som sport å spytte etter Wang.

I 1926 ble han sluppet ut fra Kriminalasylet. Han kom til Dale Psykiatriske Klinik ved Stavanger. Der drev han som en slags låsesmed, og var sikkert rett mann på rett plass!

På Dale hadde han et lite rom for seg selv i kjelleren. Der var det forferdelig uryddig; det var skittent og luktet innestengt. Men her hadde Elias sine beste stunder. Her reparerte han klokker og annet som forelå. Folk kjente ham som en dyktig låsesmed. Det var alltid nok arbeid.

I dette rommet var det en brisk der han tilbrakte mye tid, for han likte å sove mye og godt, fortrinnsvis om dagen. Han sov uregelmessig til uregelmessige tider. Han kunne legge seg på morgensiden og sove til langt utpå formiddagen. Ellers - om nettene satt han mye nede i bakeriet på Dale. Bakerne bakte om natta, og der var det varmt og godt å være. Her pleide Elias sitte og fortelle om utflyktene sine. Blant bakerne hadde han mange gode venner. En spesiell venn hadde han i Konrad Hatteland, som i disse dager er pensjonert baker.

Nettene brukte han også til jakturer og ellers turer uten noe bestemt mål. Elias var naturelsker. Han var fantastisk til å skildre naturen. Dessuten var han en mester til å lage dyrefigurer i tre. Min tante, Berthe Hjemlestad har 5-6 fugler fra hans hånd, som han egenhåndig har malt i gilde farger.

Byttet han fikk på jaktturene, som oftest harer, gav han bort.

Oluf Berge, tidligere gartner på Dale Psykiatriske Klinik, og en av de få gode venner Elias hadde, kan fortelle mye vittig om ham. Han lærte også å kjenne personen Elias og mennesket i ham. En ting bør være helt klart: Hadde Elias fått vokse opp i et annet miljø, hadde det nok ikke gått som det gjorde med ham. For den gode Elias hadde intelligens som få.

På en av de natlige utflyktene dumpet Elias bort i et tysk fly. Det var i 1943. Et tysk fly falt ned på Jødestadfjellet ikke langt fra Dale. Flyet var skadeskutt og hadde fire personer ombord. Alle ble drept.

Elias var første mann oppe ved vraket. Han gikk og snuste omkring. Til sist stakk han til seg et gevær og litt ammunisjon. Han begynte på hjemvegen, men når alt kom til alt, turde han ikke ta med seg dette hjem. Han gjemte både ammunisjonen og geværet bak noen steiner. - Senere var han oppe flere ganger og prøvde å finne stedet igjen, men han fant det aldri. Så både geværet og ammunisjonen ligger bak noen steiner ved Jødestadfjellet den dag i dag.

Elias hadde smale fingrer. Håndverket sitt kunne han til siste skritt. Han reparerte biler på Dale som hadde gått i vranglås, men han gjorde det uten tilsyn av noen andre. Man sa at han hørte på lyden hva som var galt. Hans suverene dyktighet kunne der ikke være noen tvil om.

En gang i 1946 hadde Oluf Berge ei klokke som ikke gikk som den skulle. Han måtte legge den med urverket mot nattbordsplaten for at den i det hele tatt skulle gå.

Elias var en habil reparatør av mye rart, men kanskje fremfor alt av klokker.

Berge spurte Elias om han kunne gjøre noe med klokka, og om morgenen låste han døra til rommet sitt som vanlig. Om kvelden fant han klokka på samme stedet han hadde etterlatt den, nemlig på nattbordet med urverket ned. Da var den reparert og i topp trim. I løpet av dagen hadde Elias kommet seg inn den låste døra og fått fatt i klokka, som han så hadde reparert. Å komme inn ei låst dør var barnemat for ham.

Berge ville betale ham for reparasjonen og spurte hvor mye han skulle ha. Jo, 7 øre skulle han ha, dvs det de nye bitene til klokka hadde kostet. Han hadde nemlig syklet 8 km hver vei fra Dale til Sandnes bare for å få tak i disse bitene.

På sine gamle dager ble Elias rent innesluttet. Han snakket bare med folk han kjente. Han hadde ikke bruk for folk som ikke interesserte ham. De som kjente ham da han begynte å eldes, sier at han virket rolig og sympatisk.

Sine fine klesvaner hadde han lagt av for lenge siden, men man kunne ennå fornemme verdensmannen. Han hadde et tillitvekkende vesen, og han ble møtt med tillit over alt.

Trass i at en ennå kunne fornemme verdensmannen i ham, snakket han ikke om sine kvinnehistorier så lenge han var på Dale. Han holdt klokkelig tett med dem.

Den sykdommen som til slutt knekket Elias var kreft. Han var storøker og døde da også av lungekreft.

Det har vært vanskelig å få konstatert om han døde i 1956 eller 1957, men jeg er kommet til 1957 som det mest sannsynlig i henhold til de opplysnin-gene jeg sitter inne med. Han ble altså 69 år gammel.

For de pengene han hadde igjen, hadde han kjøpt en stein til grava si. Han ligger begravet ved kapellet på Sandnes.

Kilder: «- Og så kom politiet» av Karl Spanser (psevd. for Fridtjof Knutsen)(8 s)
«Omkring Elias Tønnesen: Bør han benådes? Spøk og alvor» Av en journalist (15 s)
Intervju bla. med bygdehistoriker i Kvinesdal og tidligere gartner ved Dale Psykiatriske Klinik.

Medlemmer i Kvinesdal Historielag 1994

Adolfsen Thale, Kvinesdal
 Amble Oddvar, Nodeland
 Andersen Amy, Kvinesdal
 Austerdalen Skule , Kvinesdal
 Backer Midbøe Finn, Flekkefjord
 Barøy Aslaug, Kvinesdal
 Berg Astri Tønnesen, Ås
 Berge Jan , Feda
 Berger Bjørn Røhme, Feda
 Berghom Arnfinn, Kvinesdal
 Berghom Thora, Kvinesdal
 Berghom Torbjørn, Kvinesdal
 Biktjørn Olav Berg, Kvinesdal
 Birkeland Gudbjørg, Flekkefjord
 Birkeland Tor, Kristiansand
 Bjørneli Arnt Ivar, Feda
 Bjørneli Ingrid, Feda
 Breimoen Arnt, Kvinesdal
 Briseid May Britt, Feda
 Brulid Aud, Kvinesdal
 Bruseland Svein Jarle, Kvinesdal
 Buseth Petter, Ranheim
 Bøgwald Ester, Feda
 Bøgwald Svein, Kvinesdal
 Dalane Folkemuseum , Egersund
 Danielsen Gerd, Kvinesdal
 Deichmanske Bibliotek Innkjøpsavd, Oslo
 Djuvik Anne-Marie, Flekkefjord
 Dugan John Kåre, Kvinesdal
 Dugan Magda, Lyngdal
 Dunsæd Torbjørn, Feda
 Dybing Leif, Flekkefjord
 Eftestøl Guttorm A, Kvinesdal
 Eftestøl Sverre, Kvinesdal
 Egeland Alv, Nesoddtangen
 Egeland Amanda, Kvinesdal
 Egeland Birgit, Lillehammer
 Egeland Johan, Kvinesdal
 Egeland Kirsten Knutsen, Kvinesdal
 Egeland Klary A, Kvinesdal
 Egeland Kåre, Feda
 Egeland Lars Emanuel, Kvinesdal
 Egeland Martin, Øyestranda
 Egeland Olav S, Kvinesdal
 Egeland Simon Johan, Kvinesdal
 Egeland Wenche, Øyestranda
 Egenes Otto, Kvinesdal
 Egenes Sonja, Kristiansand
 Eiene Snøfrid, Stavanger
 Eiersland Marit Jordal, Lyngdal
 Eiesland Einar, Kvinesdal
 Eiesland Gunnulf T, Kvinesdal
 Eiesland Jakob B, Kvinesdal
 Eiesland Nils B, Kvinesdal
 Eiesland Tor Sigbjørn, Kvinesdal
 Eilertsen Alf, Kvinesdal
 Erfjord Anne-Berit, Kvinesdal
 Erfjord Ingvald, Kvinesdal
 Erfjord Rolf, Kvinesdal
 Eriksen Asbjørn, Torød
 Espeland Asbjørn, Kvinesdal
 Espeland Johanne, Skjetten
 Espeland Ruth, Kvinesdal
 Evelid Dag T, Feda
 Faret Alf, Kvinesdal
 Feda Skole , Feda
 Festøy Mildrid, Feda
 Fjeld Asbjørn, Sola
 Fjeld Oskar, Kvinesdal
 Fjeld Thorhild, Kvinesdal
 Fjellvang Helen, Kristiansand
 Flaa Aslaug, Kristiansand
 Fladmark Jan Helge, Søgne
 Fladmark Karl Fredrik, Kvinesdal
 Flekkefjord Historielag v/Rolf Jan Carlsen, Flekkefjord
 Flekkefjord Museum , Flekkefjord
 Frigstad Victor, Feda
 Fundal Jan Magne, Feda
 Førland Gustav, Kvinesdal
 Gautestad Bernt, Evje
 Gilbertsen Magnhild Hompland, CA 92120 USA
 Gjøvik Knut, Feda
 Glendrange Kjell, Kvinesdal
 Glendrange Øyvind, Lillehammer
 Gotheim Signe, Kvinesdal
 Granlund Olav, Feda
 Gullestad Anne Lise, Kvinesdal
 Gullestad Martin, Lyngdal
 Gullestad Timmy, Stavanger
 Gulliksen Jan-, Kvinesdal
 Gunleiksrud Anne-Marie, Stokke
 Guse Aud, Kvinesdal
 Guse Tom, Øyestranda
 Gusevik Arnfinn, Gausei

Gusevik Oskar, Stavanger
 Gyland Kåre, Storekvina
 Gysland Alf, Snartemo
 Haddeland Randi Gullesen, Kvinesdal
 Hamre Johannes, Kvinesdal
 Hamre Karin, Kvinesdal
 Hansen Daila, Kvinesdal
 Hansen Karen, Feda
 Hansen Svein, Nesttun
 Hansen Tarald, Kristiansand
 Hansen Tønnes E, Lillesand
 Hansen Åse Moi, Feda
 Hanssen Reidar J, Kristiansand
 Harboe Judith, Røyneberg
 Hauan Torbjørn, Kvinesdal
 Hauge Anna Lilly, Feda
 Haugland Bjørg, Oslo
 Haugland Tonny G, Kvinesdal
 Haukhom Ingeborg, Flekkefjord
 Hedlund Carl U, NY 11201 USA
 Helle Andreas, Kvinlog
 Helle Asbjørg, Kvinesdal
 Hersvik Jofrid, Øyestranda
 Hidreskog Gunnar, Kvinesdal
 Hobbesland Svein, Flekkefjord
 Holmen Aagot, Kvinesdal
 Homme Anne Turid, Oslo
 Hunsbedt Leif, Kvinesdal
 Hunsbeth Sven Gerhart, Kvinesdal
 Husefjell Arild, Hagan
 Høydal Ragnhild, Kvinesdal
 Høyland Olav, Voss
 Høyland Sara, Lyngdal
 Høyland Solveig, Kvinesdal
 Håland Arentz, Kvinesdal
 Haaland Kåre, Kvinesdal
 Ingebretsen Liv Berit, Feda
 Ingebretsen Malfred, Øyestranda
 Jansson Brit, Feda
 Jerdal Karen, Kvinesdal
 Jerstad Alf, Feda
 Jerstad Tor, Kvinesdal
 Johansen Gerda, Kvinesdal
 Johansen Laila, Kvinesdal
 Johnsen Einar, Stavanger
 Johnsen Hjørdis, Kvinesdal
 Johnsen Stig Åknes, Bergen Sandviken
 Jortveit Berit, Kvinesdal
 Jortveit Svein Terje, Kvinesdal
 Kjærmo Bjørn Ingemann, Sola
 Kleveland Olav Arne, Evje
 Kloster Hans, Kvinesdal
 Kloster Harald, Kvinesdal
 Kloster Per, Raufoss
 Kloster Sverre, Oslo
 Knibestøl Betty Gerd Ø, Kvinesdal
 Knibestøl Øyvin Artur, Kvinesdal
 Kristoffersen Arvid, Øyestranda
 Kristoffersen Gunn Kari, Kvinesdal
 Kristoffersen Magne, Kvinesdal
 Kvinesdal Bibliotek , Kvinesdal
 Kvinesdal Ungdomsskole , Kvinesdal
 Kvinlaug Ivar, Kvinesdal
 Kvinlaug Stanley, Kvinesdal
 Larsen Anders Mathias, Feda
 Larsen Lars Aase, Kvinesdal
 Larsen Torhild, Feda
 Larsson-Fedde Torbjørn, Farsund
 Lauen Gudbjørg, Tingvatn
 Lervik Svanhild, Øyestranda
 Lesesalen Torkj.Larsson-Fedde, Farsund
 Lien Ingeborg, Eiken
 Lien Sigrid, Tingvatn
 Liknes Barneskole , Kvinesdal
 Lindefjell Ingrid, Kvinesdal
 Lindeland Arve, Flekkefjord
 Lindeland Mona, Feda
 Lohndal Anstein Dyrli, Stord
 Lohne Anne Katrine, Feda
 Lohne Steig Ove/Bjørg Torunn, Feda
 Londal Signe, Kvinesdal
 Lorentzen Sara, Kvinesdal
 Løvdal Helge Olav, Kvinesdal
 Løvland Berit, Feda
 Manneråk Solfrid og Sigurd, Kvinesdal
 Meland Bjarne, Feda
 Meland Ruth Eliasdatter, Feda
 Mjaaland Sigmund, Kvinesdal
 Mjaaland Siri Moi, Kvinesdal
 Moen Lars, Kvinesdal
 Moi Andreas E, Kvinesdal
 Moi Inger-Synnøve, Godvik
 Moi Randi, Kvinesdal
 Mydland Leidulf, Oslo

Mygland Anna Oddbjørg, Kvinesdal
 Mygland Kåre, Feda
 Mygland Lars, Kristiansand
 Mygland Magnhild, Kvinlog
 Mygland Mildrid og Sigurd, Blommenholm
 Mygland Olav, Kristiansand
 Mygland Tor, Kvinesdal
 Mygland Tønnes, Bekkestua
 Narvestad Helga, Kvinesdal
 Narvestad Jens, Kvinesdal
 Netland Olav, Øyestranda
 Nielsen Helga Aamodt, Grimstad
 Nilsen Alf O, Kvinesdal
 Nilsen Alfred, Øyestranda
 Nilsen Arthur, NY 10560 USA
 Nilsen Leif, U.S.A.
 Njerne Anne Marie, Flekkefjord
 Norsk Rikskringkasting Biblioteket, Oslo
 Nygaard Anne Erfjord, Kristiansand
 Næset Torbjørn, Øyestranda
 Næset Wenche Moi, Feda
 Olimstad Ingvar, Sand
 Olimstad Jakob, Kviteseid
 Olimstad Kari, Kvinesdal
 Olsen Lars Olav, Øyestranda
 Olsen Raymond, Øyestranda
 Olsen Stanley, Kvinesdal
 Olufsen Grete, Ålgård
 Omdal Arvid, Kvinesdal
 Omland Arnold, Kvinesdal
 Omland Arthur, Feda
 Omland Atle, Bergen
 Omland Oddvar, Feda
 Opdahl Ingeborg, Søgne
 Peterson Phyllis, CA 93013 USA
 Pettersen Egil M, Vågsbygd
 Rafoss Maria Stokkeland, Kvinesdal
 Rafoss Marit, Oslo
 Rafoss Thora, Øyestranda
 Rafoss Tor Audun, Øyestranda
 Refseth Laila, Kvinesdal
 Reiersen Aud Sonja, Kvinesdal
 Reiersen Karsten, Kvinesdal
 Reiersen Randi, Kvinesdal
 Reiersen Tordis Verås, Øyestranda
 Risnes Alv, Kvinesdal
 Risnes Birger, Bø i Telemark

Risnes Kjell, Kvinesdal
 Risnes Sigbjørn, Kvinesdal
 Ro Astrid, Kvinesdal
 Rob Jan, Kvinesdal
 Rob Sigvald, Kvinesdal
 Rob Solveig, Kvinesdal
 Rongved Leif, Kvinesdal
 Rudolfsen Jessie, Flekkefjord
 Rudvin Kari, Lier
 Ryen Gabriel, Kvinesdal
 Rødland Samuel, Asker
 Rødland Sonja, Kvinesdal
 Røed Anne Marie, Fitjar
 Røynestad Ole Jonny, Feda
 Røyseland Geir Johnny, Storekvina
 Røyseland Gunhild, Kvinesdal
 Røyseland Jostein, Kvinesdal
 Sachs Brigitte, Oslo
 Sagen Inga, Kvinesdal
 Sand-Bakken Knut, Flekkefjord
 Sandvand Astrid, Kvinesdal
 Sandvand Kåre, Kvinesdal
 Sandvand Odny, Kvinesdal
 Sandvold Tale Moi, Egersund
 Seland Elisabeth, Oslo
 Seland Ingebjørg, Kvinesdal
 Sigersvold Dagny, Kvinesdal
 Sigersvold Ståle, Sortland
 Sindland Karen, Øyestranda
 Sindland Roald, Kvinesdal
 Sindland Ånen, Snartemo
 Sinnes Kjell Magne, Kvinesdal
 Sira Kolbjørn, Sira
 Sirnes Tove Unhammer, Flekkefjord
 Skjekkeland Martin, Kvinesdal
 Skjævesland Thorleif, Risør
 Skranefjell Tobias, Lillesand
 Solberg Signe, Kvinesdal
 Solås Randi, Kvinesdal
 Staddeland Lars, Kvinesdal
 Stangborli Hans Olav, Kvinesdal
 Stokkeland Alf Olai, Ski
 Strøm Åse Lill, Kvinesdal
 Støyl Anna, Treungen
 Svindland Aril, Feda
 Svindland Bjørg, Feda
 Svindland Kjell, Feda

Svindland Kåre, Kvinesdal
 Svindland Petter Bøgvald, Feda
 Svindland Sigurd, Flekkefjord
 Svindland Torunn, Feda
 Syvertsen Andy, Kvinesdal
 Syvertsen Tone Egeland, Kvinesdal
 Thomsen Einar, Feda
 Tjørnholm Ingvald, Kvinesdal
 Tjørnholm Tor, Kvinesdal
 Tobiasen Arne, Feda
 Tomstad Marit, Flekkefjord
 Torkildsen Borghild, Flekkefjord
 Torkildsen Gunnar, Flekkefjord
 Torkildsen Ole Z, Flekkefjord
 Treland Georg, Grimstad
 Treland Olav A, Kvinesdal
 Træland Helge, Tananger
 Træland Liv og Jakob Kjell, Kvinesdal
 Trælandshei Kenneth, Feda
 Trælandshei Martin, Kristiansand
 Tveit Hallgeir, Kvinesdal
 Tynning Bjørg, Eidanger
 Tønnessen Elisabeth, Kristiansand
 Tønnessen Gerd, Kvinesdal
 Tønnessen Hans Olav, Lyngdal
 Tønnessen Kirsten, Feda
 Tønnessen Tønnes, Øyestranda
 Unhammer Edil, Kvinesdal
 Unhammer Ingvald, Kvinesdal

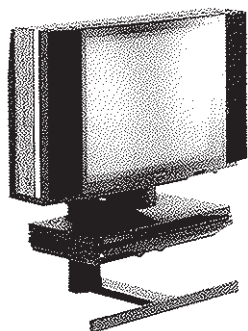
Unhammer Jens, Kvinesdal
 Unhammer Johan, Flekkefjord
 Unhammer Kristine, Kvinesdal
 Unhammer Kåre, Kvinesdal
 Vatland Torleif, Farsund
 Verås Oddvar, Eiksmarka
 Veraas Tor Kjell, Kvinesdal
 Veraas Øyvind, Kristiansand
 Vest-Agder Fylkesbibliotek, Kristiansand
 Vesterdalen Skule, Kvinesdal
 Voilestøl Ingeborg, Kvinesdal
 Worel Janet V, MN 55369 USA
 Øksendal Torbjørn, Våler i Solør
 Øydne Anna Elisabeth, Kvinesdal
 Øydne Trygve, Stabekk
 Øysæd Marit, Kvinesdal
 Aagedal Anne Mary, Kvinesdal
 Aamodt Alf Inge, Kvinesdal
 Aamodt Christine, Kvinesdal
 Aamodt Harald, Kvinesdal
 Aamodt Harry, Kvinesdal
 Aamodt Wenche Olsen, Kvinesdal
 Aarli Gullborg, Fjøsanger
 Årli Ragna, Kvinesdal
 Aase Asbjørn, Øyestranda
 Aase Helga Marie Briseid, Notodden
 Aase Inger Bøgwald, Stavanger
 Aase Lars, Kristiansand

Hans Egeland

Tlf. 38 35 00 28

Bang & Olufsen

- * Enkel betjening
- * En fjernbetjening for TV, video og satellit
- * Nicam stereo lyd
- * Alle tilkoblingsmuligheter
- * Mulighet for innbygging av satellit-tuner
- * Leveres i palisander, hvit, grå og metall
- * Kan levers på motordrevet dreiebord, evt. med videohylle.

BEOVISION LX 6000 FRA
Bang&Olufsen

NILS KLOSTER A.S.

ELEKTRISK UTSTYR - RADIO - TV - SANITÆR - KJØKKEN
4480 Kvinesdal - Tlf. 043-50533 - Mobil 094 61870

Vi står til din tjeneste...

Finner Dere ikke filmene av deres gamle bilder

Fortvilikke

Vi trenger kun papirbilde for å lage flere kopier

Forstørrelse er heller ingen sak

Kvina Fotosenter

Tlf. 38 35 01 47

GULL ♦ SØLV EMALJE TINN

GLASS OG STENTØY
KOSMETIKK

i moderne
og
tradisjonell
stil og
design.

STORT UTVALG I GAVER

Einar E. Egeland A.s

4480 KVINESDAL - ☎ 38 35 01 40

HONDA

HONDA

HONDA

VELKOMMEN TIL EN HYGGELIG BILPRAT

KASIN MOTOR as
KVINESDAL

4480 Kvinesdal Tlf. 38 35 04 66

KVA **AKVINESDAL**
AUTO Etablert 1972

Tlf. 38 35 04 66

ŠKODA **Jeep**

SEAT **CHRYSLER**

*La vare på historien
og læt av den.*

*La vare på møblene
og restaurer dem.*

Flisen

Sande møbelverksted
4485 FEDA